

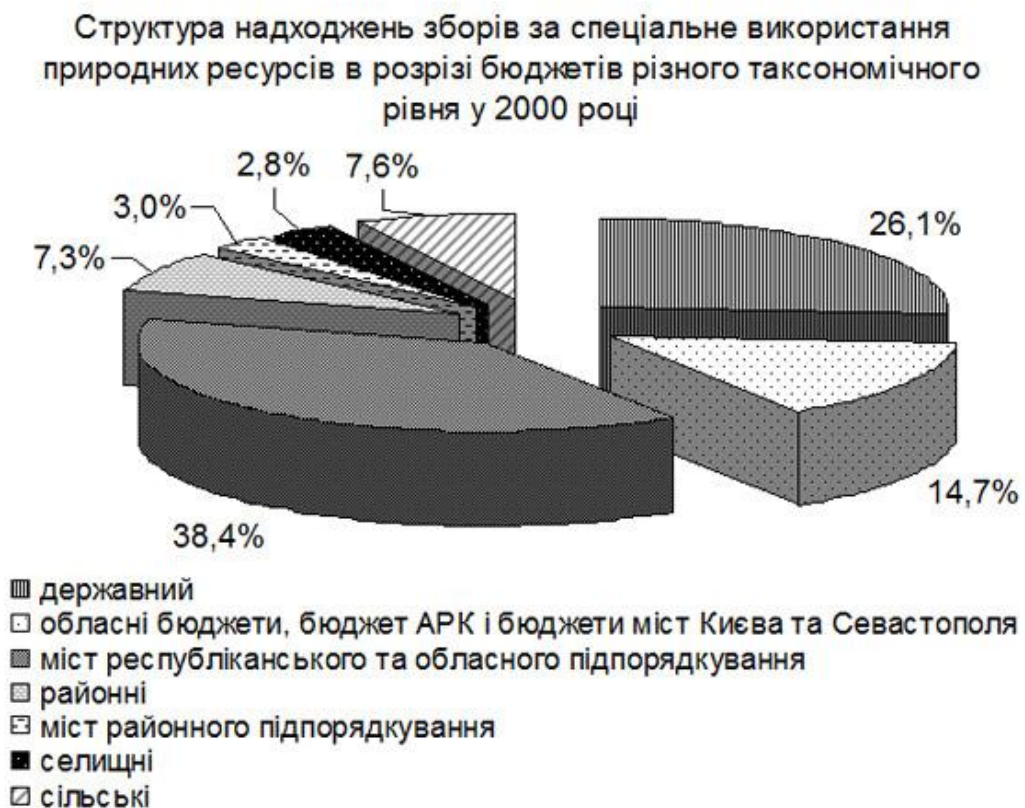
Учені НАН України – про шляхи підвищення ефективності використання місцевого природно-ресурсного потенціалу

В. Голян, доктор економічних наук, професор, завідувач відділу проблем економіки земельних і лісових ресурсів Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»:

«Куди йдуть гроші за використання природних ресурсів

Децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування, які зумовлені необхідністю ефективнішого використання ендогенних чинників соціально-економічного розвитку, у тому числі і місцевого природно-ресурсного потенціалу, вимагають перегляду як системи встановлення нормативів плати за спеціальне використання природних ресурсів, так і удосконалення системи міжбюджетного перерозподілу природно-ресурсної ренти.

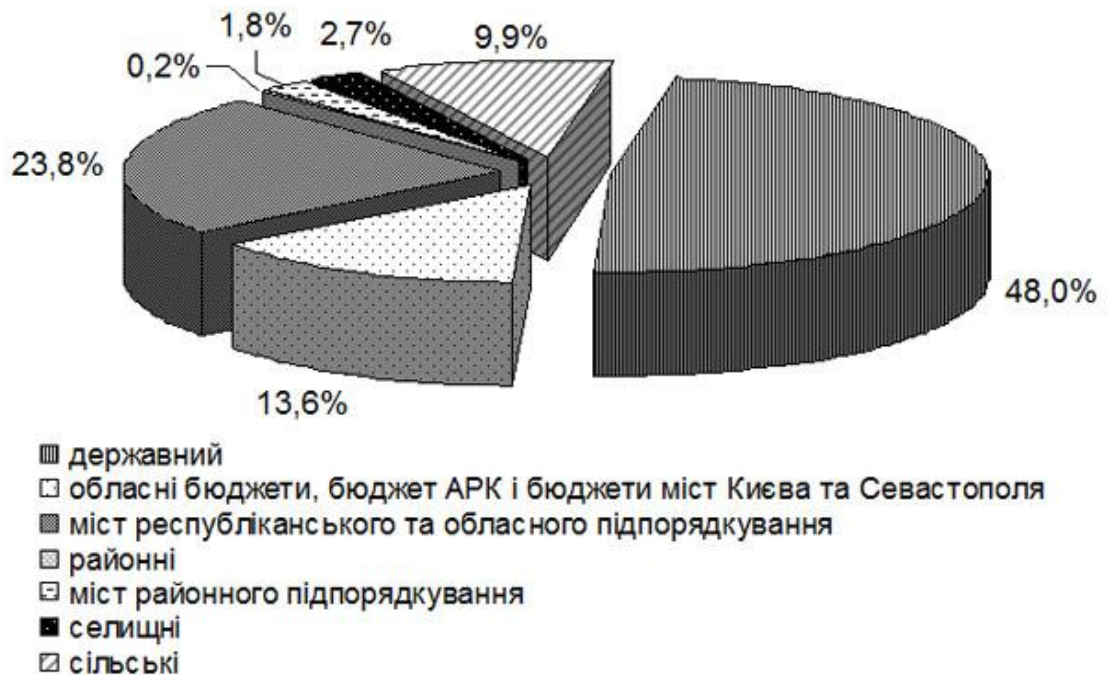
Загалом за період з 2000 по 2013 р. спостерігалось поступове переміщення центру тяжіння у фіскальному регулюванні природокористування на загальнонаціональний рівень, що звужує фінансову базу розвитку територіальних громад і позбавляє місцеві бюджети засобів щодо фінансування проектів охорони довкілля та відтворення природно-ресурсного потенціалу (рис. 1, 2).

Рис. 1. Структура надходжень зборів за спеціальне використання природних ресурсів у розрізі бюджетів різного таксономічного рівня у 2000 році

(розраховано за даними Міністерства фінансів України)

Структура надходжень зборів за спеціальне використання природних ресурсів в розрізі бюджетів різного таксономічного рівня у 2013 році

Рис. 2. Структура надходжень зборів за спеціальне використання природних ресурсів у розрізі бюджетів різного таксономічного рівня у 2013 році
(розраховано за даними Міністерства фінансів України)

Якщо у 2000 р. в структурі надходжень зборів за спеціальне використання природних ресурсів частка надходжень до Державного бюджету України становила 26,1 %, то у 2013 р. вона зросла до рівня 48,0 %, що свідчить про централізацію надходжень природно-ресурсних платежів. Свідченням згортання можливостей територіальних громад щодо фінансування екологічних та природно-ресурсних проектів у 2013 р. порівняно з 2000 р. є також зменшення частки надходжень зборів за спеціальне використання природних ресурсів до бюджетів міст республіканського та обласного підпорядкування (у 2000 р. даний показник становив 38,4 %, а у 2013 – 23,8 %).

Незначне збільшення у 2013 р. порівняно з 2000 р. відбулося частки надходжень природно-ресурсних платежів до сільських бюджетів (у 2000 р. вона становила 7,6 %, а у 2013 – 9,9 %). Зміни, які відбулися щодо міжбюджетного перерозподілу зборів за спеціальне використання природних ресурсів в кінці 2014 р. хоча частково й зменшили рівень централізації даного виду фіскальних платежів, але не забезпечили суттєвого приросту надходжень

природно-ресурсної ренти до бюджетів базового рівня, тобто бюджетів міст, селищ та сіл.

Основною передумовою модернізації існуючої моделі фіскального регулювання природокористування мають стати зміни у базових нормативно-правових актах, які передбачають застосування податкових та неподаткових регуляторів господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу.

Ідеться про Бюджетний кодекс України (в частині перерозподілу між бюджетами природно-ресурсних платежів та екологічних податків), Податковий кодекс України (в частині інституціоналізації нових видів податків та перегляду принципів установлення нормативів плати за спеціальне використання природних ресурсів), Земельний кодекс України (в частині розширення фіскальних інструментів за трансакції із земельними ресурсами та за поліпшення умов землекористування, виконані за рахунок бюджетних коштів), Водний кодекс України (в частині введення нового розділу, який передбачатиме інструменти економічного, у тому числі податкового, стимулювання раціонального водокористування).

Модернізація системи фіскального регулювання природокористування має стати невід'ємною складовою реформування всієї системи податкового регулювання. Стратегічними пріоритетами реформування податкової системи країни є мінімізація податкового тиску, посилення стимулюючої ролі податків та спрощення адміністрування фіскальних платежів. Даний імператив має бути закладений і в стратегію модернізації системи фіскального регулювання природокористування. Але, на відміну від надбудовних сегментів національного господарства, у сфері природокористування має відбуватися не уніфікація податкових та неподаткових інструментів, а їх диверсифікація, щоб упереджувати прояви невиправдано виснажливого залучення природних ресурсів у господарський оборот» (*Голян В. Як відродити українське село // Економіст (http://ua-ekonomist.com/11289-vasil-golyan-kudi-ydut-grosh-za-vikoristannya-prirodnih-resursiv.html). – 2016. – 5.01).*